

Motion till riksdagen

1989/90:Sf49

av Lars Werner m.fl. (vpk)

med anledning av prop. 1989/90:86 om åtgärder mot etnisk diskriminering m.m.

När det är stora ekonomiska och sociala skillnader mellan olika grupper i samhället finns det grogrund och gynnsamma förutsättningar för uppkomsten av missnöjesgrupper och fascistinfluerade partier. Detta kan man se runt om i Europa där dessa grupper utnyttjar och underblåser fördomar som främlingshat och rasism.

Även i Sverige blir klimatet allt hårdare efter hand som bostadsbristen breder ut sig. Denna utveckling medför att invandrarna i Sverige bemöts med hårdare attityder. Det finns i dag klara tendenser till främlingsfientlighet och rasism i samhället. Diskrimineringen av invandrarna på exempelvis arbetsmarknaden är ett sedan länge konstaterat faktum.

Detta beror delvis på att den invandrade befolkningen både som arbetskraft och med sin sociala placering aktualiserar strukturella spänningar i det land de kommer till. Deras placering på det lägsta trappsteget i den sociala stegen i mottagarlandet medför att de samhällsgrupper som socialt sett ligger högre inte känner sig hotade på något sätt, varken yrkesmässigt eller socialt. Tvärtom känner de sig upplyfta i sin sociala placering. De som däremot känner sig hotade och utkonkurrerade är delar av den okvalificerade arbetskraften, bristfälligt yrkesutbildade arbetare, delar av det lägre mellanskiktet och de redan arbetslösa. Det är dessa som ibland drivs till att åberopa sin medfödda nationella status genom uttalanden som: "Det är klart att jobben och bostäderna i första hand ska gå till svenskar." Detta även om invandrarernas ställning, inkomst och utbildning ofta är låg; även om de är svagt integrerade i det nya landet, även om de är yrkesmässigt och utbildningsmässigt utestängda, så riktas denna avund mot dem.

Strukturomvandlingen inom den svenska industrin har inneburit en ökad yrkesmässig segregation för den okvalificerade arbetskraften, dit större delen av invandrarna hör. På grund av de nya och annorlunda krav som industrin ställer på arbetskraften i dag och på grund av försummelser i utbildning, både vad gäller svenskundervisning och yrkesutbildning, koncentreras invandrarna mer och mer till lågavlönade serviceyrken. Detta medför en ekonomisk, social, men också bostadsmässig segregation, som naturligtvis drabbar invandrarna själva men även ökar spänningarna i samhället och ger näring åt invandrarfientlighet.

Vpk anser att den invandrarfientlighet och de rasistiska tendenser som gör

sig gällande i dag utgör ett allvarligt hot mot invandrarna, men framför allt mot de värderingar som ett demokratiskt samhälle vilar på.

Vpk anser att det krävs åtgärder som syftar till att förbättra invandrarnas sociala situation, främja invandrarnas sociala rörlighet och bryta de yrkes- och utbildningsspärrar som bidrar till att kvarhålla invandrarna inom samhällets lägsta skikt.

Det krävs åtgärder som syftar till att öka informationen till det svenska folket om invandringens historiska orsaker, klassmässiga aspekter och inte minst samhällsekonomiska effekter.

Det krävs åtgärder som främjar allsidiga kontakter och ökar förståelse och tolerans mellan invandrare och svenskar exempelvis i form av politiska, sociala och kulturella samarrangemang.

Vpk anser att det är nödvändigt att bemöta rasismen och nationalchauvinismens tarvliga och enfaldiga exploatering av nationalkänsla och patriotism i en brett upplagd idédebatt. Anledningen till detta är vår övertygelse om att det inte räcker med allmänna fördömanden eller avståndstaganden från invandrarfientliga yttringar.

På samma sätt som skolan slår vakt om frihetens och demokratins grundläggande värderingar i sin verksamhet, anser vi att skolan bör ta en mer målmedveten och aktivare del i debatten och kampen mot rasism och diskriminering av invandrare.

Vpk anser att det är helt nödvändigt att vi i dag lyfter fram och får en nationell uppslutning kring de gemensamma värden som vi har skapat här i landet, såsom medmänsklighet, solidaritet, omtanke, humanism, frihet, demokrati, jämlikhet mellan människor osv. Detta är den svenskhet vi måste bevara.

Men det räcker inte med information och debatt. Vpk anser att det dessutom behövs lagstiftning mot rasistiska organisationer och etnisk diskriminering.

Förbud mot rasistiska organisationer

Det kan inte godtas att det inte nu införs förbud mot rasistiska organisationer. Sverige är bundet av FN-konventionen om avskaffande av alla former av rasdiskriminering. Sverige har i FN fått besvärande kritik för att inte ha uppfyllt sina åtaganden enligt konventionen genom att vi underlåtit att lagstifta mot rasistiska organisationer. Det är inte längre möjligt med tanke på Sveriges internationella anseende att gentemot internationella instanser, inhemska kritiker och bättre vetande fortsätta att påstå att Sverige uppfyllt konventionen i detta avseende.

En lagstiftning på detta område kan i viss mån vara problematisk när det gäller friheten att bilda föreningar för bl.a. fritt utbyte av åsikter. Förbudet bör endast avse sammanslutningar som ägnar sig åt att förfölja personer på grund av ras, hudfärg eller etniskt ursprung.

En obegränsad frihet att bilda sammanslutningar för rasistiska syften kan uppenbart leda till ofrihet för andra grupper. Inskränkningen i föreningsfriheten är därför inget hot mot demokratiska värden utan ett nödvändigt försvar för den frihet demokratin vill slå vakt om.

Lag mot etnisk diskriminering

Mot. 1989/90
Sf49

Det är utomordentligt beklagligt att regeringen ännu inte förmått samla sig till att lägga fram ett förslag om en lag mot etnisk diskriminering på arbetsmarknaden. Diskrimineringsutredningen redovisar en undersökning enligt vilken 70% av de tillfrågade helt och hållet eller åtminstone med tvekan instämde i att det borde vara förbjudet för en arbetsgivare att vägra anställa en person bara för att denna är invandrare.

Invandrarna är en utsatt grupp på arbetsmarknaden, och det förekommer tveklöst diskriminering av invandrare på detta område. Det finns också tydliga tendenser till en uppdelning av arbetsmarknaden och att invandrare i högre utsträckning hänvisas till låglöncyrken inom t.ex. vård och tillverkningsindustri än infödda svenskar.

En lagstiftning mot etnisk diskriminering på arbetsmarknaden skulle väl rimma med målsättningen i FN:s rasdiskrimineringskonvention.

Det är en illusion att tro att kollektivavtalsreglering skulle kunna utgöra ett alternativ till lagstiftning. Parterna på arbetsmarknaden har hittills inte visat intresse för detta. Dessutom täcker kollektivavtal inte hela arbetsmarknaden.

Diskrimineringsombudsmannens förslag till lag mot etnisk diskriminering är väl utformat och ägnat att tjäna som utgångspunkt för en proposition som snarast bör föreläggas riksdagen. På två punkter behöver förslaget dock kompletteras. Med lagens föreslagna utformning blir det sannolikt utomordentligt svårt att komma åt indirekt diskriminering. En tilläggsbestämmelse om detta med exempelvis den brittiska Race Relations Acts section 1 (1) b som förebild bör övervägas. Det är också nödvändigt med någon sorts garanti för att den enskilde som för process inte drabbas hårt av ålägganden att betala motpartens rättegångskostnader vid förlust i rättegången, annars riskerar lagstiftningen att bli verkningslös.

Grupptalan och skadestånd

Det är anmärkningsvärt att regeringen inte vill ge hög prioritet att utreda och se till att förslag läggs fram om möjlighet till grupptalan och rätt till skadestånd vid hets mot folkgrupp. En sådan reform är mycket angelägen. Den bör också genomföras därför att nuvarande begränsningar av talerätt och rätt till skadestånd inte överensstämmer med Sveriges konventionsåtaganden. Som belysts i slutrapporten från kommissionen mot rasism och främlingsfientlighet förekommer problem inom närradioverksamheten med vissa föreningar som systematiskt sprider budskap med invandrarfientligt innehåll. Dessa budskap är ibland brottsliga och kan ofta, även om de inte är brottsliga, ändå vara mycket obehagliga och kränkande. Branschen har problem att sanera sig själv. Vpk anser därför att det är tillfredsställande att den beredningsgrupp inom justitiedepartementet som bereder frågan om ökat skydd för yttrandefriheten nu får i uppgift att pröva dessa frågor.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen hos regeringen begär förslag till åtgärder som ökar

invandrarnas sociala, yrkesmässiga och ekonomiska rörlighet i enlighet med vad som sägs i motionen,

2. att riksdagen hos regeringen begär förslag innebärande ökad information om invandringens historiska orsaker, klassmässiga aspekter och samhällsekonomiska effekter,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om projekt av politiska, sociala och kulturella samarrangemang,

4. att riksdagen hos regeringen begär förslag innebärande initiativ till en brett upplagd kampanj och idédebatt i enlighet med vad som anförts i motionen,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om lagstiftning mot rasistiska organisationer,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om lagstiftning mot etnisk diskriminering på arbetsmarknaden,

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om införande av möjlighet till grupptalan och skadestånd vid brottet hets mot folkgrupp.

Mot. 1989/90
Sf49

Stockholm den 15 mars 1990

Lars Werner (vpk)

Berith Eriksson (vpk)

Bo Hammar (vpk)

Ylva Johansson (vpk)

Alexander Chrisopoulos (vpk)

Lars-Ove Hagberg (vpk)

Margó Ingvardsson (vpk)

Bertil Måbrink (vpk)